

6. ПОШУКИ ОБДАРОВАНОСТІ

Юрій Вікторович Гоцуляк,
молодший науковий співробітник
відділу підтримки обдарованості
та міжнародної співпраці
Інституту обдарованої дитини
НАПН України,
м. Вінниця, Україна

УДК 37.013.74:(71)

ПРОЕКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ ПОЗА ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

В статті освещается необходимость возможности получения образовательных услуг одаренными учениками вне учебного заведения на предприятиях, учреждениях, организациях в различных сферах общественной жизни и правовое обеспечение данного вопроса.

Ключевые слова: правовое обеспечение, одаренный ученик, предприятие, учреждение, организация, образовательные услуги, сотрудничество.

The article discusses the need for opportunities for gifted students of educational services outside the school in enterprises, institutions and organizations in various areas of public life and the legal security of the issue.

Key words: legal provision, a gifted student, enterprise, institution, organization, educational services, cooperation.

Сьогодні більшість прогресивних освітніх систем (США, Канада, Німеччина тощо) вийшли за рамки принципу «навчального закладу». Відзначається, що вектор розвитку спрямований на співпрацю між навчальними закладами та іншими підприємствами, установами, організаціями, який дає змогу розширювати освітню сферу, робити освіту більш диференційованою. Основний зміст цього розширення полягає у наданні можливості учням навчатись не тільки в освітніх закладах, а й в інших підприємствах, установах, організаціях (які можуть проводити освітню діяльність) для кращого професійного самовизначення, а також для реалізації тих завдань, що ставить освіта і які в рамках навчального закладу можуть бути виконані лише частково. Ми вважаємо, що українській освітній системі необхідні розширення у цьому напрямку (адже у Конституції України закріплено право на освіту, а також право на вільний розвиток особистості. Держава, у свою чергу, має забезпечити реалізацію цього права. Такі впровадження покликані дати можливість дитині вільно розвиватись) [1].

Разом з тим, щоб це питання повноцінно впроваджувалось має бути відповідний правовий аспект, тобто, належне правове регулювання, яке регулювало б ці відносини таким чином, щоб не порушувалось освітнє законодавство [2, 3]. На наш погляд, має бути розроблено і прийнято положення Кабінету Міністрів України (адже це питання є міжгалузевим) щодо освітньо-наукової діяльності обдарованих учнів поза загальноосвітніми навчальними закладами. У нашій статті ми спробуємо визначити основні питання, що мають бути відображені у такому документі.

Співпраця загальноосвітнього навчального закладу з підприємством, установою, організацією передбачає залучення учнів до тієї сфери діяльності, якою займається певне підприємство, установа, організація і з якими здійснюється співпраця, шляхом надання учням комплексу освітніх та практичних послуг. На наш погляд (такий погляд підтримують більшість західних розвинених освітніх систем), така співпраця покликана розвивати здібності учня в інтелектуальній, академічній, творчій та інших сферах, сприяти

визначенню їх професійної орієнтації, виявляти і забезпечувати підприємства, установи, організації майбутніми висококваліфікованими кадрами. Це означає, що географія отримання учнями потрібних знань, умінь та навичок має бути максимально розширена для впровадження диференційованого підходу в освітню галузь.

Така освітньо-наукова співпраця загальноосвітнього навчального закладу з підприємством, установою, організацією має оформлюватись в угоду «про співпрацю» щодо залучення обдарованих дітей до тієї сфери суспільної діяльності, якою займається конкретна організація. В силу своєї новизни, це питання потребує необхідного науково-методичного забезпечення.

Таким чином, мають бути визначені суб'єкти, на які покладається ця функція (Національна академія педагогічних наук України тощо). Разом з тим, видання науково-методичних матеріалів забезпечує лише формальну сторону цієї сфери, необхідна ще й практична підтримка, тобто, консультаційна діяльність, для якої також мають призначатись (Міністерством освіти і науки України) окремі особи чи групи осіб.

Формально, на нашу думку, співпраця загальноосвітнього навчального закладу і підприємства, установи, організації має скріплюватись угодою «про освітньо-наукову співпрацю» з метою залучення учнів до певного виду діяльності, де підприємство, установа, організація надає учням комплекс послуг освітнього характеру, пов'язаних зі сферою його діяльності і які пройшли спеціальний відбір у загальноосвітньому навчальному закладі.

До суб'єктів, з якими загальноосвітній навчальний заклад укладає угоду про співпрацю може бути віднесено: підприємства, науково-дослідні та освітні установи, громадські організації, а також інші суб'єкти, які займаються певною сферою суспільної діяльності і здатні проводити освітню діяльність.

Для того, щоб таке впровадження мало системний характер, на підприємствах, установах, організаціях, з якими укладається угода, мають створюватись окремі структурні підрозділи або призначатись відповідальні особи з освітньої діяльності з дітьми.

На наш погляд, угода про освітньо-наукову співпрацю має включати:

- сторони, між якими укладається угода;
- зміст освітньо-наукової діяльності, яку мають виконувати сторони, завдання, що ставляться перед учнями;
- права та обов'язки сторін;
- термін угоди про співпрацю;
- відповідальність сторін.

Така угода має передбачати: визначення загальної кількості навчальних годин, протягом яких підприємство, установа, організація проводить освітньо-наукову діяльність з учнями, які пройшли відбір, а також кількість годин для роботи з учнями безпосередньо на підприємстві, установі, організації.

Так як впровадження цього питання має на меті сприяння професійній орієнтації та майбутньому

працевлаштуванню учнів, то угодою можуть бути передбачені певні наслідки, пов'язані з навчанням та майбутнім працевлаштуванням учня, який навчався на підприємстві, установі, організації. Угода та окремі її пункти можуть укладатись виключно на добровільних засадах, проте ми вважаємо, держава має провести необхідну пропаганду та стимулювання організацій для здійснення ними освітньої діяльності, виходячи з того, що це питання має стратегічну значущість.

Таким положенням мають бути встановлені права та обов'язки сторін, які укладають угоду про співпрацю. Так, обов'язки підприємства, установи, організації, з якими укладається угода, на наш погляд, мають зводитись до наступних: добросовісне проведення освітньо-наукової діяльності з учнями за умовами та термінами, встановленими угодою; по закінченню освітньо-наукової діяльності з учнем підприємство, установа, організація зобов'язані надати письмовий висновок, де оцінюється кожен учень; проведення освітньо-наукової діяльності з учнями відповідно до встановлених принципів освітньої та науково-дослідної діяльності.

Права також мають передбачати: встановлювати критерії відбору та оцінювання учнів для освітньо-наукової діяльності за умовами укладеної угоди; визначати особливості освітньо-наукової діяльності безпосередньо на підприємстві, установі, організації, якщо вони не суперечать умовам угоди та чинному законодавству.

Особливо необхідно звернути правову увагу на обов'язки загальноосвітнього навчального закладу, який укладає угоду про освітньо-наукову співпрацю. Загальноосвітній навчальний заклад зобов'язаний здійснювати науково-методичне забезпечення освітньо-наукової діяльності підприємства, установи, організації, з якими укладається угода; надавати учням необхідні консультації з освітньо-наукової діяльності, а також зобов'язаний сприяти освітньо-науковій діяльності підприємства, установи, організації.

Права загальноосвітнього навчального закладу, який укладає угоду, на нашу думку, мають бути наступними: загальноосвітній навчальний заклад має право здійснювати моніторинг освітньо-наукової діяльності з учнями, що проводиться безпосередньо на підприємстві, установі, організації, з якими укладається угода; має право відмовити підприємству, установі, організації у проведенні освітньо-наукової діяльності з учнями під час проведення основних навчальних занять або у спосіб, який суперечить встановленим освітнім принципам та чинному законодавству; має право розірвати укладену угоду в односторонньому порядку у разі недотримання підприємством, установою, організацією норм чинного законодавства або умов укладеної угоди.

Важливу значущість у цьому проекті посідає питання планування освітньо-наукової діяльності. Так, на наш погляд, після укладення угоди між загальноосвітнім навчальним закладом та підприємством, установою, організацією про освітньо-наукову співпрацю,

сторонами має розроблятися та погоджуватись план роботи. Він має включати:

- завдання, що ставляться перед підприємством, установою, організацією при проведенні освітньо-наукової діяльності з учнями; завдання, що ставляться перед учнями під час проведення освітньо-наукової діяльності на підприємстві, установі, організації;

- кількість учнів, з якими буде здійснюватись освітньо-наукова діяльність;

- розпис занять та кількість годин, що виділяються для проведення освітньо-наукової діяльності з учнями згідно укладеної угоди як в межах загальноосвітнього навчального закладу, так і на підприємстві, установі, організації;

- види та форми освітньо-наукової діяльності, яку підприємство, установа, організація, з якою укладена угода має провести з учнями, відповідальні особи за проведення освітньо-наукової діяльності від загальноосвітнього навчального закладу та підприємства, установи, організації, з якою укладена угода;

- терміни та форми звітування про проведену освітньо-наукову діяльність;

- терміни та способи проведення відбору учнів для освітньо-наукової діяльності на підприємстві, установі, організації.

Має бути врегульовано зміст діяльності учнями, починаючи з відбору. Ми вважаємо, що для здійснення відбору учнів підприємство, установа, організація, з якою укладена угода, у погодженні з загальноосвітнім навчальним закладом має сформулювати комплекс завдань, пов'язаних з діяльністю цього підприємства, установи, організації, що мають виконати учні, зацікавлені цією сферою діяльності та бажають взяти участь у заходах освітнього, науково-дослідного та практичного характеру, що здійснює підприємство, установа, організація.

Серед сфер діяльності учнів в організації за умовами угоди можна виділити:

- освітню – робота з обдарованими учнями, пов'язана з отриманням знань, умінь у сфері, в якій здійснює діяльність підприємство, установа, організація, з яким укладено угоду;

- науково-дослідну – надання можливості учню реалізації власних знань та умінь у науково-дослідній сфері (у разі укладання угоди із науково-дослідною установою, а також іншими підприємствами, установами, організаціями, які здійснюють науково-дослідну роботу);

- практичну – надання учню можливості на практиці реалізувати отримані знання у сфері діяльності підприємства, установи, організації, з якими укладена угода.

На наш погляд, важливим є впровадження організаційно-структурних змін в організації, з якою укладається угода, як показник її здатності до освітньої діяльності. На підприємстві, установі, організації, яка із загальноосвітнім навчальним закладом укладає угоду про освітньо-наукову співпрацю має призначатися відповідальна особа або створюватись відповідний структурний підрозділ з освітньо-наукової діяльності з дітьми.

Ми вважаємо, що в такому положенні має бути також передбачено те, що після завершення освітньо-наукової діяльності з учнями підприємство, установа, організація має надавати письмовий висновок про оцінку роботи кожного учня, а також документ, що засвідчує його участь та якість роботи на підприємстві, установі, організації.

Також має бути передбачена можливість встановлення додаткових положень, пов'язаних із заохоченням учнів, подальшою співпрацею з ними, працевлаштуванням (таким чином, передбачаються певні гарантії для можливості подальшого розвитку майбутнього працівника і створення відповідних умов).

Із вищесказаного можемо зробити висновок, що питання можливості освітньої підтримки обдарованих дітей поза загальноосвітнім навчальним закладом може позитивно розв'язуватись. Для цього необхідно прийняти відповідний нормативно-правовий акт, розробити науково-методичні матеріали, провести консультативну роботу та організувати необхідні заходи для популяризації та залучення підприємств, установ, організацій до цієї сфери.

Використані літературні джерела

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. – № 30.
2. Закон України «Про освіту» // Голос України, 1996. – 25 квітня.
3. Закон України «Про загальну середню освіту» // Голос України, 1999. – 23 червня.